

A jajcai hős liba lánya

Hogyan vicceltek a tajtékpipa-készítők?

Ki hinné, hogy a tajtékpipa-készítők is viccelnek? Itt van például a Keglevich család címerét kifaragó darab: a két, kardot tartó oroszlán helyett csak egy található a pipára mintázva. Az is kolduskosarat tart, a farkát meg egy liba csipkedí. A hős családapa – Keglevich Péter, a jajcai bajnok – mohó lánya nem akarta visszaadni a királynak gazdag férje birtokait, miután az utód nélkül dőlt ki a csatasorból. Az apa kiállt a lánya mellett, és a töröktől kunyerált segítséget, mert a magyar király válaszképpen fővesztésre ítélte. Ezt a tanulságot hordozza a családi füstölőszerszám: így jár a hős, ha a liba nőkre hallgat.

A szegedi Fekete Házban május 4-én megnyílt pipakiállítás a Móra Ferenc Múzeum és a tápiószelei Blaskovich Kúriamúzeum együttműködéséből született. Közel 200, művészileg megformált pipát tekinthet meg a nagyérdemű közönség, egészen szeptemberig. A megnyitón Vámos-Lovay Zsuzsa, az Iparművészeti Múzeum főigazgató-helyettese elmondta: – Ismerjük ugyan a dohányzás kémiai, pszichológiai, szociológiai vonatkozásait, mégsem tudjuk pontosan megmagyarázni, miért olyan népszerű manapság is a füstszívás szertartása.

A megnyitónak ez az egy zavarba ejtő momentuma volt: a dohányzás nyugodt öröme egyrésztől nagyon kellemesnek, romantikusnak és hagyományosnak tűnik, másrészt egészen más színezetet kap ez a szertartás a mai füsttelenes hírverés fényében.

Bárhogy is legyen, a nikotin élvezete mindig is szertartás marad, amelyhez megfelelő eszközök szükségeltetnek. A pipázás olyan komótos és méltóságteljes tevékenység, amely az adott kor – a kiállítás főleg a XIX. századra koncentrál – férfiemberének kívánatos tulajdonságaira hívta fel a figyelmet. Egy művészien kidolgozott tajtékpipa státuszszimbólum volt, melyen az egyedi díszítés jelezte a nikotintestvéreknek, hogy gazdája jó ízlésű, megfontolt és legfőképpen tehető ember.

Az aprólékosan kidolgozott pipákat a

FOTÓ: VEKÉB SIMON

A faragások kellemes képet mutatnak arról, hogy az adott korban mi izgatta a férfiakat

pipametszők készítették tajtékból, ebből az értékes tengeri kőzetből, melyet vízben áztatva munkáltak meg. Az ebből készült eszköz a használat kezdetén csontszínű, de minél többet szívják, annál szebb vörösesbarna patina képződik rajta. Az ábrák igen kellemes képet mutatnak arról, hogy az adott korban mi izgatta a férfiakat – akik jellemzően megengedhették maguknak ezt a szenvedélyt –, a miniatúrákon életre kelő ábrák a történelem, a hadakozás és az erotika

témaköreiből kerültek ki. De használták a pipákat arra is, hogy politikai véleményyt, hovatartozást fejezzenek ki velük – sőt, a díszes eszközön pöfékelő Deák Ferencsel a tajtékpipa a passzív ellenállás jelképe is lett.

A tápiószelei múzeum anyagából készült kiállítás tükrös rendszerekkel jól láthatóvá teszi a faragásokat, sőt, a nagyításokon minden apró részlet megfigyelhető. A teremben kellemes pipákkal terjeng, ezt a vászonnal takart tárlók

alatt a gyárból szerzett dohányeszcenciát párologtatva érik el. Bár a rég nem használt szépséges pipákba egy ideje beköltöztek a muslicák, a jellegzetes nikotinillatra most egyszerre menekülőre fogták. A szervezők egy hiányosságát fájalták az anyagnak: a Fekete Ház nem tudta beszerezni Szent-Györgyi Albert pipáját. Ugyanis a neves tudós – szertartás ide, szertartás oda – Amerikában nagyon hamar leszokott a dohányzásról.

TANÁCS GÁBOR